

УДК 378.091.2(492)

Наталія Чердніченко, директор комунального закладу "Педагогічний лицей Кіровоградської міської ради Кіровоградської області"

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті робиться спроба розглянути системний аналіз як поєднання методології загальної теорії систем, системного підходу та системних методів обґрунтування й прийняття рішень; визначити підходи до аналізу національних систем професійної підготовки вчителів з метою обґрунтованої оцінки доцільності перенесення накопиченого позитивного досвіду в систему освіти України.

Ключові слова: система професійної підготовки вчителів, системний аналіз, компаративне дослідження.

Лит. 8.

Наталія Чердніченко, директор комунального утворення "Педагогический лицей Кировоградского городского совета Кировоградской области"

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СРАВНИТЕЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

В статье делается попытка рассмотреть системный анализ как сочетание методологии общей теории систем, системного подхода и системных методов обоснования и принятия решений; определить подходы к анализу национальных систем профессиональной подготовки учителей с целью обоснованной оценки целесообразности перенесения накопленного позитивного опыта в систему образования Украины.

Ключевые слова: система профессиональной подготовки учителей, системный анализ, компаративное исследование.

Natalia Cherednichenko, principal of Educational establishment "Pedagogical Lyceum of Kirovohrad City Council of Kirovograd region"

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF COMPARATIVE PEDAGOGICAL RESEARCH

An attempt to consider systemic analysis as combination of methodology of general theory of systems, systemic approach and system methods of substantiation and decision making; to define approaches for the analysis of the national systems of professional preparation of teachers is made in the article for the grounded assessment for transference of the accumulated positive experience into the system of education of Ukraine.

Keywords: system of professional preparation of teachers, systemic analysis, comparative research.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. За період незалежності відбувається інтеграція України в світову спільноту на різних рівнях – політичному, економічному, культурному. Це привело до кардинальних змін усіх сторін життя українського суспільства, в тому числі й системи освіти. Відмінною рисою сучасності є те, що в галузі освіти з'являються нові проблеми, вирішення яких безпосередньо пов'язане з використанням наявного та подальшим поповненням методологічного ресурсу педагогічної науки.

Актуальною проблемою сьогодення є професійна підготовка вчителів середньої школи, яка допоки не відповідає оновленим вимогам суспільства та не забезпечує достатній рівень педагогічної компетентності. Важливою проблемою залишається пошук ефективних шляхів, забезпечення необхідних і достатніх умов

для вдосконалення процесу професійної підготовки вчителів – професіоналів, здатних до творчої організації всіх ланок особистісно-зорієнтованого педагогічного процесу, до самореалізації, до виконання нового соціального замовлення.

Метою статті є вивчення проблеми застосування системного аналізу як методології компаративістського дослідження національних систем професійної підготовки вчителів.

Наукові дослідження розглядуваного питання. Розбудова України як незалежної, демократичної, правової європейської держави вимагає створення відповідної системи професійної підготовки вчителів, спрямованої на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які визначають темпи й рівень науково-технічного, економічного, соціального, культурного прогресу та здатні до постійного оновлення

наукових знань, професійної мобільності, швидкої адаптації до змін у соціально-економічній сфері, в галузі науки, техніки та технологій.

Система професійної підготовки вчителів кожної країни є складовою світової системи освіти, могутнім фактором розвитку продуктивних сил суспільства й духовної культури народу. Тому її наукове пізнання вимагає системного підходу, а вдосконалення неможливе без порівняльного аналізу з іншими країнами світу. Це зумовило необхідність проведення аналітичних досліджень з проблеми підготовки компетентних вчителів у високорозвинених державах світу та оцінювання діяльності навчальних закладів у системі вищої педагогічної освіти та в системі післядипломної освіти.

Аналіз наукових праць українських дослідників (В. Андрущенко, Н. Абашкіної, Т. Десятова, В. Жуковського, Т. Кошманової, В. Кеміня, О. Кузнецової, Н. Лавриченко, М. Лещенко, О. Лещинського, А. Максименко, О. Матвієнко, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, В. Червонецького, Б. Шуневича) та зарубіжних учених (Р. Арноува, С. Ароновіца, С. Бадьорої, Д. Бейкера, Е. Бражнік, М. Брея, Г. Джайро, П. Джонса, Г. Кедровіча, Дж. ЛеТендра, К. Моррісона, Я. Морітза, К. Торрес, Г. Феєбразера, К. Халас) дозволив визначити розвиток національних освітніх систем та виявити їх головні спільні риси.

Аналіз проблеми та напрямку дослідження. Сьогодні широко використовуються такі поняття як “системний аналіз”, “системний підхід”, “теорія систем”, “принцип системності” тощо. Найбільш загальним поняттям, яке характеризує всі можливі прояви систем, є “системність”. Ю.П. Сурмін пропонує розглядати структуру системності в трьох аспектах: системна теорія, системний підхід і системний метод. Системна теорія (теорія систем) реалізує пояснюючу й систематизуючу функції: дає чітке наукове знання про світ систем; пояснює походження, організацію, функціонування й розвиток систем різного роду [6].

С. Сисоева визначає систему освіти як “безліч освітніх (як державних, так і недержавних, неформальних, альтернативних) закладів, що відрізняються рівнем здобуття освіти і професійним напрямом” [5, 18].

Система освіти є структурою, розвиток якої визначається, перш за все, освітньою політикою, що проводиться в державі. Освітня політика в педагогічній освіті націлена на вдосконалення окремих сторін процесу підготовки вчителів, тому якісні зміни професійної підготовки повинні розглядатися в рамках системного підходу.

В даний час в педагогічній науці широко використовується системний підхід для Молодь і ринок №12 (107), 2013

дослідження систем освіти й процесів, які в них відбуваються. Ця методологія педагогічного аналізу правомірна й при дослідженні зарубіжних систем освіти, зокрема системи професійної підготовки вчителів інформатики у Нідерландах.

Системний підхід – це загальний метод (сучасна загальнонаукова методологія) дослідження та пізнання складних об’єктів (систем), який використовується в усіх сферах науки, техніки, управління та ін. Сутність системного підходу міститься в розгляді об’єктів як систем. Загальна теорія систем – це теорія, яка узагальнено описує системи різних класів і типів та розробляє специфічні методи їх аналізу. Системний аналіз – це прикладна дисципліна, одна з форм конкретної реалізації системного підходу й теорії систем, яка застосовується при аналізі соціальних систем та проблем управління [4, 51].

Системний аналіз реалізує пізнавальну й методологічну функції. Він виступає як інтегральна сукупність відносно простих методів і прийомів пізнання та перетворення дійсності. Кінцева мета будь-якої системної діяльності полягає у виробленні рішень як на стадії проектування систем, так і при управлінні ними. У цьому контексті системний аналіз можна вважати сплавом методології загальної теорії систем, системного підходу і системних методів обґрунтування й прийняття рішень [4].

Методологія системного аналізу є досить складною сукупністю принципів, підходів, концепцій, конкретних методів і методик. Найвні методики системного аналізу С. Оптнера, Е. Квейда, С. Янга, Е. Голубкова, Ю. Черняка ще не отримали досить переконливої класифікації, яка була б прийнята одностайно всіма фахівцями. Як простий варіант методики системного аналізу можна розглядати таку послідовність:

- постановка завдання;
- структуризація системи;
- побудова моделі;
- дослідження моделі.

З аналізу й зіставлення методик С. Оптнера, Е. Квейда, С. Янга, Е. Голубкова, Ю. Черняка є очевидним, що в них в тій або іншій формі представлені такі етапи:

- виявлення проблем і постановка цілей;
- розробка варіантів і моделі ухвалення рішення;
- оцінка альтернатив і пошуку рішення;
- реалізація рішення.

Процедурною основою системного аналізу є математичне моделювання, а технічною основою – інформаційні системи. Процедуру системного аналізу можна визначити таким чином: визначення та обґрунтування мети або ряду цілей; вибір

альтернативних засобів, тобто курсів дій, на підставі яких може бути досягнута мета; визначення витрат потрібних ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових, часових тощо); розробка логіко-математичної моделі або моделей, кожна з яких відображає зв'язки між цілями, альтернативними курсами дій, засобами їх досягнення, навколишнім середовищем та потребами в ресурсах; визначення критеріїв та показників, за допомогою яких зіставляються в кожному конкретному випадку цілі та витрати тощо.

Системний аналіз передбачає наявність достатнього обсягу необхідної інформації про сутність проблеми, її логічну структуру, зв'язки з іншими (зовнішніми щодо даної) проблемами, про потрібні ресурси, про різного роду фактори, що впливають на розв'язання проблеми тощо. Багато з таких факторів не піддаються кількісній оцінці й урахувати їх можна, лише використовуючи знання, досвід та інтуїцію експертів, фахівців щодо досліджуваної та суміжної із нею проблем [1, 159].

При системному аналізі використовується специфічний науковий інструментарій. Він складається з таких методів: неформальні евристичні (методи сценаріїв, експертних оцінок, діагностика, "перехресні" порівняння); графічні ("дерево цілей", сітьові, матричні методи); кількісні (економічний аналіз, аналіз витрат та ефективності, статистичні методи, морфологічний аналіз, метод агрегування перемінних у комплексні фактори). По суті, на всіх етапах системного аналізу використовується такий універсальний метод пізнання, як моделювання [7, 127 – 136].

Кінцевою метою системного аналізу є надання допомоги в розумінні й вирішенні наявної проблеми, яка зводиться до пошуку й вибору варіанту вирішення проблеми. Результатом буде вибрана альтернатива або у вигляді управлінського рішення, або у вигляді створення нової системи (зокрема, системи управління) або реорганізації старої, що знову ж таки є управлінським рішенням. Практики вбачають у методиках проведення системного аналізу важливий інструмент для вирішення проблем своєї предметної галузі. В кожній предметній галузі для різних типів вирішуваних проблем системному аналітику доводиться розробляти свою методику системного аналізу на базі великої кількості принципів, ідей, гіпотез, методів і методик, накопичених в галузі теорії систем і системного аналізу. Системний аналіз має багато конкретних різновидів, що робить цей вид аналізу досить перспективним [5, 224].

Системний підхід до оцінки зарубіжного

педагогічного досвіду передбачає розгляд як окремих інваріантно-інтеграційних сторін освітнього процесу, так і цілісного охоплення систем освіти різних країн або регіонів в їх єдності й внутрішніх зв'язках. Системний аналіз дозволяє виявляти тенденції й протиріччя розвитку освіти, чинники впливу й дії на даний розвиток, відбирати найбільш успішний досвід, засвоювати його й трансформувати в практику. При цьому важливо не просто зафіксувати позитивність досвіду, а виявити зміст і тенденції дидактичних пошуків; осмислити принципові положення побудови навчального процесу, які вироблені в світовій теорії й практиці освіти [2].

В рамках системного підходу в компаративістиці досліджується структура процесу розвитку об'єкту, що вивчається, і його субстрат, а також критерії (характеристики), які визначають рівні розвитку системи. В якості субстрату виступає сфера проблематики досліджень [3, 25]. Оцінюються всілякі зміни: великі або незначні; стійкі або оборотні; універсальні або спеціальні; ті, що зберігають здібність до подальшого розвитку або ті, що ведуть у тупик; ті, що підвищують або ті, що знижують рівень організації тощо.

Висновки. Системний підхід означає, що кожна система є інтегрованою цільністю навіть тоді, коли вона складається з окремих роз'єднаних підсистем. Наприклад, до системи професійної підготовки вчителів входить система вищої педагогічної освіти та система післядипломної освіти.

Системний підхід і системний метод аналізу характеризуються цілісністю й комплексністю. Системний аналіз нашого дослідження – це методологія з'ясування або структуризації проблеми, яка полягає у вивченні та аналізі зарубіжного досвіду підготовки вчителів. Системний підхід (метод системного аналізу) вимагає розгляду всіх явищ і процесів у їх взаємному зв'язку. Він орієнтує на розгляд педагогічних явищ з точки зору таких категорій, як система, відношення, зв'язок, взаємодія. Вживання даного підходу дозволяє дослідникові вичленувати елементи й визначити склад системи; знайти спосіб, за допомогою якого елементи зв'язані між собою; виділити системотворчі, домінуючі чинники; встановити рівень цілісності системи; вивчити її взаємодію із зовнішнім середовищем; виявити її функції.

Висновки. Таким чином, використання системного підходу в порівняльних педагогічних дослідженнях допускає аналіз досліджуваного явища у взаємозв'язку з тенденціями розвитку національної системи.

ЗНАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

1. Афанасьев В.Г. *Общество: системность, познание и управление.* – М., 1981. – 432 с.
2. Бражник Е.И. *Особенности методологии сравнительных педагогических исследований.* – Режим доступа: <http://www.emissia.org/offline/2005/975.htm>.
3. Зингер В. *Аттестация учащихся в школьном образовании США: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01: СПб., 2003. – 191 с.*
4. Садовский В.Н., Юдин Б.Г. *Философский принцип системности и системный подход // Вопросы философии.* – 1978. – № 8. – С. 51 – 63.
5. Сисоева С.О. *Интерактивные технологии навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоева С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих.* – К.: ВД “ЕКМО”, 2011. – 320 с.
6. Сурмин Ю.П. *Теория систем и системный анализ.* – Электронный ресурс: <http://www.mmirl.edu.ua/bibl/lib/ebooks/.../2003.pdf>.
7. *Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка.* – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.
8. R. Even, D.I. Ball, *The Professional Education and Development of Teachers of Mathematics.* – Springer Science+Business Media, LLC., 2009. – 280 p.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2013

УДК 65.014.134

Юрій Вовк, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Дмитро Досин, викладач кафедри фізичного виховання Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника

ЗНАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

У статті розглядається проблема управління сучасним підприємством з урахуванням вимог економіки знань. Досліджено основні проблеми ефективного управління вітчизняними організаціями. Проаналізовано систему управління знаннями підприємства. Виділено основні особливості знань як основної конкурентної переваги за сучасних умов господарювання. Розглянуто взаємозв'язок даних, інформації і знань в процесі управління підприємством.

Ключові слова: знання підприємства, ресурси, структурований досвід, контекстна інформація, експертне бачення, дані, інформація, інновації, інформаційні технології, професійні компетенції.

Рис. 1. Літ. 8.

Юрій Вовк, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Дмитрий Досин, преподаватель кафедры физического воспитания Прикарпатского национального университета имени В. Стефаника

ЗНАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ОБЪЕКТ УПРАВЛЕНИЯ

В статье рассматривается проблема управления современным предприятием с учетом требований экономики знаний. Исследованы основные проблемы эффективного управления отечественными организациями. Проанализирована система управления знаниями предприятия. Выделены основные особенности знаний как основного конкурентного преимущества в современных условиях хозяйствования. Рассмотрена взаимосвязь данных, информации и знаний в процессе управления предприятием.

Ключевые слова: знания предприятия, ресурсы, структурированный опыт, контекстная информация, экспертное видение, данные, информация, инновации, информационные технологии, профессиональные компетенции.

Yury Vovk, Ph.D. (Economic) Docent of Management and Administration Department Drohobych State Pedagogical University by I. Franko
Dmytro Dosyn, Lecturer of Physical Training Department Pre-Carpathian National University by V. Stefanyk

ENTERPRISE KNOWLEDGE MANAGEMENT AS AN OBJECT

The paper addresses the problem of managing a modern enterprise with the requirements of the knowledge economy. The basic problem of effective management of national organizations. The system of knowledge management of enterprise. The basic characteristics of knowledge as a key competitive advantage in the current economic conditions. We consider the relationship of data, information and knowledge in the management company.

Keywords: knowledge of enterprise resources, structured experience, contextual information, expert vision, data, information, innovation, information technology, professional competence.

Постановка проблеми. В останнє десятиріччя знання і компетенція все частіше розглядаються як один з основних економічних ресурсів промислових організацій і економіки в цілому. Уявлення про суть категорії знань змінювалися впродовж багатьох століть, відображаючи різну глибину пізнання світу і роль знань в житті суспільства. Звідси